

Julkisten hankintojen vaikuttavuuden kehittäminen

Ehdotukset:

- Julkisten hankintojen kustannusvaikuttavuutta tulee kehittää huomioiden sosiaalinen ja ekologinen kestävyys.
- Julkisten hankintojen koko elinkaaren digitalisaatiota tulee edistää julkisella sektorilla koordinoitussa yhteistyössä, jotta julkisten hankintojen vaikuttavuutta voidaan parantaa ja vaikutuksia arvioida tietoon pohjautuen.
- Julkisten hankintojen kilpailuttamisen onnistumiseksi tulee edistää markkinoiden toimivuutta, jotta markkinat vastaavat hankintayksiköiden tarpeeseen ja syntyy riittävää laatu- ja hintakilpailua.

Julkisten hankintojen kehittäminen on keskeinen toimenpide julkisen sektorin tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Verovaroin rahoitettavilla hankinnoilla on tärkeää tavoitella kustannustehokkuutta ja laajaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Suomen julkisten hankintojen volyymi on vuositasolla arvioituna noin 45 miljardia euroa, josta noin kaksi kolmasosaa tehdään kuntasektorilla. Jatkossa huomattava osa tästä siirtyy hyvinvointialueille.

Julkisten hankintojen suuresta euromääräisestä volyymistä johtuen eri hallitusten ohjelmiin kirjattavia yhteiskunnallisten tavoitteiden edistämiseksi suunniteltuja toimia ei ole mahdollista saavuttaa, ellei niitä edistetä myös pitkäjänteisesti ja koordinoitusti julkisissa hankinnoissa. Hankinnoille asetettavat tavoitteet ovat merkittäviä kansantalouden kasvun, sosiaalisen ja ympäristövastuullisuuden sekä yritystoiminnan elinvoimaisuuden näkökulmasta.

Julkisille hankinnoille asetetut tavoitteet on kuitenkin mahdollista saavuttaa vain, jos koko julkinen sektori yhteistyössä tarjoajien ja asiantuntijaorganisaatioiden kanssa pyrkii yhdessä samaan suuntaan päämääränä systeeminen muutos, joka tuo dynaamisia vaikutuksia ja pysyviä tuloksia. Tämä edellyttää myös ministeriöiden välistä tiivistä yhteistyötä. Muutos ei synny pelkästään lainsäädännöllisin toimin vaan vaatii pitkäjänteistä kehitystyötä ja muutoksen johtamista.

Koko julkisen sektorin yhteiset tavoitteet on asetettu kansallisessa julkisten hankintojen strategiassa. Strategia annettiin syksyllä 2020 valtioneuvoston periaatepäätöksenä. Kansallisen hankintastrategian tavoitteet edistävät useiden sektoriministeriöiden tehtäviin kuuluvia toimia. Kuntasektorilla strategia on vahvistettu Kuntaliiton suosituksena. Hankinta-Suomi -toimenpideohjelma on vienyt laajassa yhteistyössä eteenpäin hankintojen kansallista kehittämistä ja hankintastrategian toteutusta (<https://vm.fi/hankinta-suomi>). Strategian toimeenpanon pitkäjänteisyys varmistaa hankintojen potentiaalisen maksimaalisen hyödyntämisen.

Tutkimustiedon mukaan taloudellisten hyötyjen saavuttamiseksi tulee edistää kilpailun lisäämistä julkisissa hankinnoissa. Tutkimukset osoittavat Suomessa olevan merkittäviä ongelmia kilpailutuksissa tarjousten vähäisen määrän vuoksi.¹ Tutkijoiden mukaan yhden lisätarjouksen tuoma kilpailun lisääminen voi tuottaa 5%:n säästön. Näin kilpailun lisäämisen tuoma säästöpotentiaali on noin 1,5 miljardia euroa vuodessa.

OECD:n mukaan tutkimukset osoittavat, että yhteishankintojen säästöpotentiaali on Suomessa jopa 25 %.

Kustannusvaikuttavuuden lisäksi OECD ja EU ovat viime vuosina korostaneet julkisten hankintojen merkitystä hallitusten strategisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta.

Kustannusvaikuttavuus

Suomen julkisten hankintojen volyymi on vuositasolla arvioituna noin 45 miljardia euroa. Julkisten hankintojen kehittäminen tuo merkittävän mahdollisuuden julkisen sektorin tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Verovaroin rahoitettavilla hankinnoilla on tärkeää tavoitella kustannustehokkuutta ja laajaa

---

¹ Jääskeläinen ja Tukiainen, 2019 sekä Tukiainen ja Halonen, 2020.

yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Hankintojen tehokas toteutus sekä hankitun tuotteen hinnan ja laadun optimaalinen suhde on ensiarvoisen tärkeä kysymys julkisen talouden ja kansalaisten hyvinvoinnin kannalta.

Julkisten hankintojen kustannusvaikuttavuuteen vaikuttavat olennaisesti palvelujen tuottamistapa (esim. omatuotanto, kumppanuus, kilpailutus), elinkaarikustannusten arviointi, markkinavaikutusten ymmärtäminen, kilpailun määrä ja oikeasuhtainen laatu. Kustannusvaikuttavuuden edistäminen julkisissa hankinnoissa vaatii tietoon pohjautuvan kustannus-hyöty analysoinnin ja markkinavaikutusten arvioinnin kehittämistä. Hyvinvointialueiden käynnistyminen avaa uudenlaisen mahdollisuuden, mutta myös vastuun markkinavaikutusten arvioinnille erilaiset tarjoajat huomioon ottaen.

Myös yhteishankintojen lisäämistä voidaan pitää keinona tehostaa hankintatoimea ja parantaa kustannusvaikuttavuutta. OECD:n mukaan tutkimukset osoittavat, että yhteishankintojen säästöpotentiaali on Suomessa jopa 25%:ia.² Yhteishankinnat tuovat tehostamista, koska suuremmat ostot voivat lisätä kohteen kiinnostavuutta ja siten kilpailua, kasvattaa ostajan markkinavoimaa ja saavuttaa määrälennuksia skaalaetujen kautta. Lisäksi keskittäminen voi parantaa hankintaosaamista, kannustaa yrityksiä tehokkaammin vastuullisuuteen ja vähentää hankintoihin liittyviä prosessikustannuksia. Toisaalta yhteishankintoihin liittyy huolia esimerkiksi siitä, että paikallisia erityistarpeita on vaikeampi huomioida, paikallisten hankkijoiden paikallisen yrityskentän tuntemusta ei hyödynnetä, pienten yritysten voi olla vaikeampi osallistua ja monimutkaisia laatutekijöitä on vaikeampi huomioida hankinnoissa. Yhteishankintojen kehittämiseksi tulee hyödyntää tutkimustietoa, jota tullaan saamaan, kun VN TEAS tutkimus yhteishankintojen kustannusvaikuttavuudesta valmistuu toukokuussa 2023.

Hankintojen kustannusvaikuttavuudessa on kysymys myös siitä, pysytäänkö aikataulussa ja budjetissa sekä saavutetaanko asetetut tavoitteet. Hankintojen seuranta tulisi kehittää etenkin kustannusten ja hankinnoille asetettujen tavoitteiden vaikutusten osalta.³ Hankintoja valmistelevat ja niistä päättävät henkilöt tarvitsevat entistä enemmän tietoa ja osaamista uudistumisen edistämiseksi. Julkisen talouden kestävyuden edistämisen suhde ekologisen ja sosiaalisen kestävyteen tulee arvioida tietoon pohjautuen. Tämä vaatii tutkimuksen lisäksi hankintayksikötason osaamista, joka edellyttää organisaatorajat ylittävää yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontatoiminnan kehittämistä.

Kustannusvaikuttavuutta edistetään tunnistamalla merkittävimmät sovellusalueet ja vaikuttavimmat toimet ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden edistämiseksi sekä tiivistämällä toimialakohtaista julkisen, yksityisen sekä asiantuntija- ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä. Tällä hetkellä tietoa ja analysointiosaamista ei ole riittävästi käytössä, ja siksi tarvitaan selvityksiä ja tutkimusta, jotka vauhdittavat yhteistyön vaikutuksia ja luovat konkreettisia välineitä ja vaikuttavia toimintatapoja.

Tiedolla johtaminen ja digitalisaatio

Julkisten hankintojen vaikuttavuutta tulee edistää tietoon pohjautuvalla päätöksenteolla sekä varmistamalla hankintojen koko elinkaaren digitalisaatio koko julkisella sektorilla. Hankinnoista täytyy pystyä keräämään tietoa yksittäisen hankinnan tasolla, koko organisaation tasolla sekä kansallisella tasolla. Tietoa tarvitaan koko hankinnan elinkaaren ajalta hankintojen suunnittelusta sopimusten seurantaan sekä menojen käsittelyyn saakka. Hankintatiedon tulee olla saatavilla automaattisesti sekä sitä täytyy pystyä yhdistämään eri järjestelmistä. Datan systemaattinen kerääminen ja hyödyntäminen hankinnan koko elinkaaren ajalta mahdollistaa hankintojen strategisen johtamisen ja seurannan koko hankintatoimen tasolla. Tämä luo pohjaa kansallisten politiikkatoimien systemaattiselle vaikutusten arvioinnille.

Hankintatietojen systemaattisen keräämisen ja hyödyntämisen mahdollistaminen edellyttää sekä säädöspohjan että tietojärjestelmien ja niiden välisten rajapintojen kehittämistä. Tietojärjestelmien

² OECD: Productivity in Public Procurement - A case study of Finland: measuring the efficiency and effectiveness of public procurement.

³ Julkisten hankintojen tavoitteet ja riskit – hankintojen seuranta tulisi kehittää, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Policy Brief 1/2022.

kehittämiseksi tarvitaan hankintoja koskevien tietosisältöjen standardoimista ja yhdenmukaistamista koko julkisen sektorin osalta.

Hankintatietojen keräämiseen, säilytykseen, käyttöön, analysointiin sekä koko elinkaaren digitalisointiin liittyy avoimia juridisia kysymyksiä esimerkiksi julkisuuslain, hankintalain ja rikosrekisterilain osalta.

- Jotta hankintojen lopputuloksesta olisi saatavilla riittävästi tietoa, tulisi hankintalaissa säätää pakolliseksi jälki-ilmoituksen tekeminen myös kansallisissa hankinnoissa. EU:n hankintadirektiivit velvoittavat kansallista lainsäätäjää säätämään jälki-ilmoituksen pakolliseksi EU-kynnysarvot ylittävässä hankinnoissa, mutta kansallisissa hankinnoissa meillä ei ole käytössä jälki-ilmoitusta ja siksi ei ole saatavilla tietoa esimerkiksi siitä, kuinka monta tarjousta kilpailutuksessa saatiin. Hallinnollisen taakan vähentämiseksi jälki-ilmoitusprosessia tulisi automatisoida mahdollisimman pitkälle.
- Hankintojen digitalisointiin liittyen tulisi muuttaa rikosrekisterilakia siten, että se mahdollistaisi rikosrekisteriotteiden tarkistamisen sähköisessä järjestelmässä. Tällä hetkellä yritykset toimittavat rikosrekisteriotteet hankintayksiköille sähköpostin liitteenä tai postitse paperisina. Tilanne on tietoturvan osalta kestävä ja aiheuttaa valtavan hallinnollisen taakan sekä yrityksille että hankintayksiköille.
- Lisäksi mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita tulisi selvittää liittyen tiedon saantiin eri organisaatioiden keskenään yhteen sopimattomista järjestelmistä sekä ulkoisilta palveluntuottajilta. Hankintojen tiedolla johtamisen edistämiseksi olisi tärkeää saada lainsäädännön nojalla tietoa myös kuntasektorin ja hyvinvointialueiden kilpailutuksista, sopimuksista, ostoista ja maksuista.
- Lainsäädännöllisiä esteitä tulee selvittää myös sen osalta, että kansallisen tason tiedon kerääminen ja hallinta olisi mahdollista vastuuttaa yhdelle organisaatiolle. Valtiokonttori olisi luonteva taho velvoittaa lainsäädännöllä hoitamaan tätä koordinaatiotehtävää, jotta kertyvä tieto saataisiin systemaattisesti yhteen tietopankkiin ja kaikkien käyttöön.

Hankintatietoa tulee voida yhdistää yhden hankinnan elinkaaren eri vaiheiden välillä (ns. elinkaaritieto), hankintayksikön eri hankintojen välillä sekä kansallisesti eri hankintayksiköiden välillä. Ideaalitapauksessa tieto siirtyisi ohjelmointirajapintojen kautta automaattisesti ja ilman hallinnollista taakkaa hankintayksiköiden tietojärjestelmistä yhtenäiseen kansalliseen tietokantaan. Näin muodostuisi kansallinen hankintatiedon datapankki.⁴ Tätä datapankkia voitaisiin rikastaa muista viranomaistietokannoista saatavilla tiedoilla kuten esimerkiksi yritystietokanta.

Datapankki mahdollistaisi hankintatoimen reaaliaikaisen kuvan julkisten hankintojen tilasta, kehittämisen yksittäisten hankintayksiköiden sekä toimialojen tasolla sekä järjestelmällisen kansallisten politiikkatoimien vaikutusten arvioinnin. Datapankki palvelisi myös laajasti tutkimuslaitoksia ja edistäisi kansainvälisesti korkeatasoista tutkimusta. Datapankin pohjalta voitaisiin luoda kansalaisille avoin portaali, joka lisäisi läpinäkyvyyttä julkisten varojen käyttöön tukien avoimen julkisen hallinnon periaatetta.⁵ Lisäksi datapankki loisi edellytyksiä myös tarkemmalle ja jatkossa kustannustehokkaammalle julkisen sektorin huoltovarmuuden tilannekuvalle.

Näiden seikkojen johdosta tulisi järjestelmällisesti selvittää datapankista saatavat hyödyt, tietotekniseen kuten rajapintojen kehitykseen tarvittavat toimet ja kustannukset, tiedon ylläpitämisen sekä hyödyntämisen kannalta olennaisin vastuuorganisaatio (sis. vastuu, tehtävä, osaamistarve) sekä nykyisen lainsäädäntöpohjan uudistamistarve.⁶ Kehitystoimien laajuutta tulee myös pohtia eri hallinnon tasojen (valtio, hyvinvointialueet ja kunnat) näkökulmasta johtuen niiden poikkeavista resursseista sekä lähtötilanteiden erilaisuudesta.⁷

⁴ EU:n sisämarkkinoiden komissio (DG Grow) on kaavaillut samankaltaista EU-tason datapankkia, *EU Public Procurement Data Spacea*, jota on hahmoteltu mm. julkaisussa Euroopan komissio, Sisämarkkinoiden, teollisuuden, yrittäjyyden ja pk-yritystoiminnan pääosasto, *EXEP report on contract registers*, Publications Office, 2019, <https://data.europa.eu/doi/10.2873/264582>.

⁵ Tästä hyvänä esimerkkinä Yhdysvaltojen liittovaltion avoin hankintojen tietokanta www.usaspending.gov, jonka tarkoituksena on lisätä julkisten varojen käytön läpinäkyvyyttä.

⁶ Esimerkiksi Ruotsissa julkisten hankintojen kansallisesta kehityksestä ja tuesta vastaa erillinen valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva hankintaviranomainen *Upphandlingsmyndigheten* ks. www.upphandlingsmyndigheten.se.

⁷ Valtionhallinnossa on panostettu vahvasti hankintojen digitalisointiin esim. osana VM:n HANDI-hanketta. Lähtötilanne alueilla ja kunnissa on puolestaan hyvin vaihteleva.

Markkinoiden toimivuus

Julkisten hankkeiden ja niihin sisältyvien hankintojen onnistumiseksi on pyrittävä varmistamaan, että markkinat toimivat ja yritykset vastaavat julkisen sektorin hankintatarpeeseen eri toimialoilla sekä maantieteellisillä alueilla. Kun markkinat toimivat, on kilpailutuksissa mahdollista saada paras mahdollinen hinta ja laatu hankittaville tuotteille ja palveluille.

Tutkimustiedon mukaan taloudellisten hyötyjen saavuttamiseksi julkisissa hankinnoissa tulee edistää kilpailun lisääntymistä. Silloin kun hankintoihin saadaan riittävästi tarjouksia, toteutuvat hinta- ja laatukilpailun hyödyt maksimaalisesti. Tutkimukset osoittavat Suomessa olevan merkittäviä kilpailun vähäisyyteen liittyviä ongelmia.⁸ Tarjouskilpailuihin ei saada aina kilpailutuksen hyötyjen saavuttamiseksi riittävää määrää tarjouksia. Julkisten hankintojen kokonaisarvo on Suomessa vuositasolla noin 45 miljardia euroa, josta noin 30 miljardia hankitaan yksityiseltä sektorilta. Kun tutkijoiden arvion mukaan yksi lisätarjoaja tuo noin 5 % säästöt yksittäisen kilpailutuksen hintaan, julkinen sektori säästäisi noin 1,5 miljardia euroa vuodessa ilman, että laatu kärsisi, jos jokaiseen hankintaan saataisiin yksi lisätarjoaja.

Markkinoiden toimivuuden ja kilpailun lisäämisen kannalta keskeistä on lisätä yritysten kiinnostusta julkisiin hankintoihin vähentämällä tarjouskilpailuun osallistumisesta aiheutuvaa hallinnollista taakkaa sekä kehittämällä yritysten osaamista julkisista hankinnoista. Tämän toteuttaminen vaatii aktiivista yhteistyötä julkisen sektorin ja yksityisen sektorin välillä.

Julkisten hankintojen houkuttelevuutta on lisätty hankintojen ilmoittamisalusta HILMAN käyttöliittymän kehittämällä tarjoajaystävällisempään suuntaan. Tätä kehitystyötä on tärkeää jatkaa siten, että yritykset kokevat julkisiin hankintoihin osallistumisen helpommaksi.

Jotta tarjoajien määrän lisäämiseen liittyvät toimet saataisiin kohdennettua oikein, tulisi selvittää millä tuote- ja maantieteellisillä markkinoilla ongelma on akuutein. Tällä hetkellä tieto tarjoajien määrästä saadaan suoraan HILMA-järjestelmästä vain EU-kynnysarvot ylittävistä hankinnoista. Jotta tieto saataisiin myös kansallista hankinnoista tulisi hankintalakea muuttaa ja kehittää HILMA-järjestelmää vastaavasti.

Kansallinen hankintalaki on implementoitu EU-direktiivin mukaisesti, ja siksi kansallinen liikkumavara on pieni, eikä markkinoiden toimivuuden parantamista voida laskea vain lakimuutosten varaan. On kuitenkin tarpeen tehdä selvitys siitä, miltä osin kansallista hankintalakea voitaisiin muuttaa hallinnollisen taakan vähentämiseksi siten, että ei kuitenkaan vaarannettaisi mahdollisuutta julkisten varojen käytön seuraamiseen sekä yhteiskunnallisten tavoitteiden asettamiseen rahan käytölle. Selvityksessä tulisi huomioida myös se, onko hankintalakea tarpeen selkeyttää tulkintaongelmien vähentämiseksi oikeuskäytäntöön peilaten.

Hankintojen toimivuuteen vaikuttaa olennaisesti myös valitustien toimivuus. Hankintavalitusten pitkät käsittelyajat ovat pitkään olleet ongelmana, ja tilanteen ratkaisemiseksi tulee toteuttaa ministeriöiden (valtiovarainministeriö, oikeusministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö) muodostaman työryhmän ehdottamat toimet.⁹

Markkinoiden toimivuuden parantamisessa on hankintayksiköiden kannalta avainasemassa osaamisen lisääminen ja johdon sitoutuminen hankintatoimen kehittämiseen. Suuriin julkisiin hankkeisiin sisältyy yleensä useita mittavia julkisina hankintoina toteutettavia ostoja. Hankintojen onnistumiseksi on tärkeää, että ne suunnitellaan läpinäkyvästi jo hyvissä ajoin hanketta käynnistettäessä. Hankintoja tulee johtaa organisaation strategisena toimintona ja varmistaa niihin tarvittava osaaminen ja resurssit.

⁸ Jääskeläinen ja Tukiainen 2019 sekä Tukiainen ja Halonen 2020.

⁹ Työryhmän raportti 23.5.2022, Hankinta-Suomi-toimenpideohjelma [Julkisia hankintoja koskevien oikeudenkäyntien tehostaminen](#).

Hankintayksiköiden osaamista tulee tukea esimerkiksi sen päätöksenteon pohjaksi, miten valinnat siitä mitä tehdään itse ja mitä ostetaan markkinoilta tai minkä suuruisina kokonaisuuksina hankinnat kilpailutetaan, vaikuttavat markkinoiden kilpailullisuuden kehittymiseen. Lisäksi on keskeistä varmistaa, että hankintayksiköillä on riittävä osaaminen tarjoajaystävällisempien tarjouspyyntöjen laatimiseen. Hankintayksiköiden tulee valmistella hankinnat siten, että yritykset voivat ennakoida tulevia liiketoimintamahdollisuuksia sekä osallistua oikea-aikaiseen vuoropuheluun hankinnan kohteen määrittämiseksi sellaiseksi, että markkinat pystyvät vastaamaan hankintayksikön tarpeeseen.¹⁰ Olennaista on myös hankintojen jakaminen sellaisiksi osakokonaisuuksiksi, jotka mahdollistavat myös pienten ja keskisuurten yritysten osallistumisen tarjouskilpailuun ja näin ollen markkinan toimivuuden myös pidemmällä aikavälillä.

Osaamisen kehittäminen on keskeistä myös siltä osin, että hankintojen avulla toteutettavien yhteiskunnallisten tavoitteiden, kuten ilmastokriisin torjuminen, ei anneta vaikuttaa hankintoihin markkinaa kaventavasti tai hintoja nostavasti. Hankintayksiköt tarvitsevat tukea ja ohjeistusta näiden vastuullisuustavoitteiden saavuttamiseksi siten, että vaatimukset pohjautuvat esimerkiksi yhteisiin kriteereihin, jotka ovat yritysten ennakoitavissa. Tällöin yritykset ehtivät kehittää toimintaansa vastaamaan kestävän kehityksen vaatimuksia ja tarjouksia saadaan riittävä määrä. Näin julkiset varat ohjautuvat kilpailutuksissa niille yrityksille, joilla on kyky teknologiseen kehitykseen. Tämä tukee myös yritysten innovointia ja kasvua sekä mahdollisuutta päästä kansainvälisille markkinoille kotimarkkinoilla kehitetyillä kestävän kehityksen innovaatioilla.

Koordinoitua yhteistyötä tulee tiivistää erityisesti suurissa hankkeissa, esimerkiksi ICT-toimialalla, joka vaatii ketterämpiä yhteistyön malleja julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Yhteistyön mallien luomiseksi on varmistettava riittävä ja avoin dialogi osapuolten välillä, jonka pohjalta on mahdollista kirjata hyviä käytänteitä hankintayksiköiden osaamisen jakamiseksi.

Lähteet

Valtioneuvoston periaatepäätös kansallisesta julkisten hankintojen strategiasta 10.9.2020

<https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f806d890d>

Kansallinen julkisten hankintojen strategia 2020

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162418>

OECD: Productivity in Public Procurement - A case study of Finland: measuring the efficiency and effectiveness of public procurement

https://vm.fi/documents/10623/11724809/OECD+raportti_productivity-public-procurement.pdf/019e0c22-5af0-45f2-c58b-608373b64d53/OECD+raportti_productivity-public-procurement.pdf.pdf

¹⁰ Markkinavuoropuhelun tarjouksia lisäävästä vaikutuksesta on saatu alustavaa tutkimusnäyttöä mm. Ruotsista (Tukiainen ja Halonen, 2020).

[Anatomy of public procurement](#); Jääskeläinen, Jan; Tukiainen, Janne, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, huhtikuu 2019.

[Competition and Litigation in Swedish Public Procurement](#); Tukiainen, Janne; Halonen, Kirsi-Maria, Konkurrensverket uppdragsforskningsrapport 2020:1, helmikuu 2020.

[Julkiset hankinnat: Kokonaisvolyymi ja datan hyödyntäminen](#); Merisalo, Maria; Naumanen, Mika; Huovari, Janne; Eskola, Salla; Toivanen, Mia; Keskinen, Peetu; Hajikhani, Arash; Oksanen, Juha; Rausmaa, Salla. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:46.

[Julkisten hankintojen tavoitteet ja riskit – hankintojen seuranta tulisi kehittää](#), Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Policy Brief 1/2022.

[Suositus teknisistä rajapinnoista ja katseluyhteyksistä](#); Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2021:21.

[Hankinta-Suomi - Valtiovarainministeriö \(vm.fi\)](#)